

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**для підготовки до практичних занять з дисципліни
«Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
зі спеціальності
071 «Облік і оподаткування»
денної форми навчання**

2021

Методичні вказівки для підготовки до практичних занять з дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» денної форми навчання / Укл. І.М. Бондаревич, - Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2021 – 42 с.

Укладачі:

І.М. Бондаревич доцент, канд. філос. н.

Рецензент:

О. Г. Лищенко канд. екон. н, доцент.

Відповідальний за випуск:

Г.О. Арсентьева доцент, канд. філос. н.

Затверджено на засіданні кафедри
«Філософія»
Протокол №9 від «15» червня 2021 р.

Рекомендовано до видання
на засіданні НМК ФЕУ
Протокол № 33 від « 25» серпня 2021 р.

ЗМІСТ

1. Мета і завдання дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні»	4
2. Зміст дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні» за темами	6
3. . Структура навчальної дисципліни	8
4. Методичні поради по опануванню дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні»	9
4.1. Підходи до опанування дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні»	9
4.2. Плани практичних занять з дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні»	11
4.3. Перелік питань для підготовки до іспиту з дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні»	13
5. Глоссарій	16
6. Система оцінювання академічного успіху з дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні»	33
7. Рекомендовані джерела інформації	40

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В ОБЛІКУ, АУДИТІ ТА ОПОДАТКУВАННІ»

Мета дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні» полягає в опануванні студентами теоретичних знань з професійної етики бухгалтера, аудитора, податківця та формуванні у студентів етичної комунікативної компетентності на засадах культури ділової взаємодії й свідомого ставлення до потенціалу професійного саморозвитку.

Завданням дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні» є розуміння студентами ціннісного підґрунття стандартів професійної етики; усвідомлення психо-соціальних засад етики ділової взаємодії; опанування теоретичних положень Міжнародного кодексу професійної етики бухгалтерів, аудиторів, податківців; вдосконалення культури саморозвитку.

Згідно освітньо-професійної програми Національного університету «Запорізька політехніка» спеціальності 071 «Облік і оподаткування», у результаті вивчення навчальної дисципліни ОК05 «Професійна етика в обліку аудиті і оподаткуванні» студент повинен отримати:

➤ **інтегральну компетентність:**

Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

➤ **загальні компетентності:**

- ЗК01. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми ;
- ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- ЗК08. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК09. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);
- ЗК12. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

➤ **спеціальні (фахові) компетентності**

- СК06. Використовувати міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг з дотриманням вимог професійної етики в процесі практичної діяльності;
- СК08. Здатність виконувати адміністративно-управлінські функції у сфері діяльності суб'єктів господарювання, органів державного сектору;
- СК09. Здатність здійснювати діяльність з консультування власників, менеджменту підприємства та інших користувачів інформації у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування;

Очікувані програмні результати навчання:

ПР09. Формувати фінансову звітність за національними та міжнародними стандартами для суб'єктів господарювання на корпоративному рівні, оприлюднювати й використовувати відповідну інформацію для прийняття управлінських рішень.

ПР13. Знати міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутні послуги з дотриманням вимог професійної етики.

ПР16. Здійснювати публічні ділові і наукові комунікації задля вирішення комунікативних завдань державною та іноземними мовами.

ПР18. Дотримуватися норм професійної та академічної етики, підтримувати врівноважені стосунки з членами колективу (команди), споживачами, контрагентами, контактними аудиторіями.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:** психосоціальні засади професійної етики; основоположні принципи професійної етики та розуміти відповідальність за їх порушення, способи вирішення етичних конфліктів

вміти: розвивати прагнення дотримуватися вимог законодавства та Кодексу професійної етики; ідентифікувати загрози порушення фундаментальних принципів професійної етики ; визначати можливі наслідки порушення принципів професійної етики; ідентифікувати конфіденційну інформацію.

2 ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В ОБЛІКУ АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННІ» ЗА ТЕМАМИ

Змістовний модуль 1 Психо-соціальний фундамент професійної етичної взаємодії

Тема 1.1 Психологічна і ціннісна компоненти професійної етики

Особливості психічного процесу сприйняття. Феномен ілюзій сприйняття. Класифікація ілюзій сприйняття. Емоції як енергія. Правила психо-емоційної гігієни. Феномен емоційного інтелекту. Сутність і наслідки маніпулятивної взаємодії. Ціннісна компонента професійної етики. Цінування та повага культурного різноманіття.

Тема 1.2 Базові ділові якості фахівця з обліку та аудиту: невербальне і вербальне спілкування

Навички невербальної комунікації. Особливості візуального сканування. Класифікація невербальних засобів комунікації. Емоційне забарвлення пластики, постави. Мімічна техніка. Мова жестів. Зовнішній вигляд фахівця: стриманість, охайність, естетична виразність.

Культура мовлення як один із компонентів професійної культури бухгалтера, аудитора, податківця. Поняття про активне слухання: прийоми та правила активного слухання. Використання мовних засобів у налагодженні зворотнього зв'язку.

Навички публічного виступу. Особливості підготовки до публічного виступу. Засоби підвищення ефективності взаємодії зі слухачами в процесі публічного виступу.

Тема 1.3 Базові ділові якості фахівця з обліку та аудиту: здатність до саморозвитку.

Саморозвиток як шлях професійного зростання. Стратегії саморозвитку: time-management, саморегуляція засобами евритмії (методика АБСР), розвиток критичного і креативного мислення.

Змістовний модуль 2 Стандарти в професійній взаємодії бухгалтера, аудитора, податківця.

Тема 2.1 Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів: основоположні принципи і концептуальна основа.

Міжнародні та українські професійні організації бухгалтерів, аудиторів, податківців: Рада з міжнародних стандартів етики для професійних бухгалтерів, Міжнародна федерація бухгалтерів. Аудиторська палата України, Спілка аудиторів України. Палати податкових консультантів України. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів» (2018 р). як засадничий документ професійної етики бухгалтера та аудитора. Основоположні принципи професійної діяльності бухгалтера та аудитора: чесність, об'єктивність, професійна компетентність та належна ретельність, конфіденційність, професійна поведінка. Застосування концептуальної основи в професійній діяльності бухгалтера та аудитора: а) здійснення професійного судження; б) уважність до нової інформації та змін у фактах й обставинах в) застосування для перевірки розсудливої та поінформованої третьої сторони. Кодекс професійної етики членів палати податкових консультантів України.

Тема 2.2 Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів: стандарти незалежності.

Проблеми застосування концептуальної основи до збереження незалежності під час виконання завдань з обліку і аудиту. Умови збереження незалежності: завдання з аудиту та огляду. Умови збереження незалежності: завдання з надання впевненості, що не є завданнями з аудиту та огляду. Умови збереження незалежності: надання послуг клієнту з аудиту, що не є послугами з надання впевненості.

Тема 2.3 Стандарти управлінської етики.

Функції і рівні ділового спілкування. Роль керівника у формуванні корпоративної культури. Стимулювання етичної поведінки. Типологія конфліктів. Анатомія, структура, динаміка конфліктів в колективі. Експертиза та передбачення конфліктів в колективі.

Етика ділових відносин з клієнтами та партнерами по бізнесу. Гендерний та міжгалузевий аспект ділової етики. Способи та засоби ділового спілкування. Особливості бесід телефоном. Специфіка електронного листування. Індивідуальні ділові бесіди. Форми

колективного обговорення проблем: наради, збори, переговори, дискусії, мітинги.

Здобувачами вищої освіти другого (магістерського) рівня зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» заочної форми навчання дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні» вивчається на 1 курсі в 1-ому семестрі й завершується іспитом.

Навчальним планом передбачено:

- лекцій – 6 години;
- практичних занять – 2 години;
- самостійної роботи студента – 82 години;

Загальна кількість – 90 години.

В умовах КМС навчальна дисципліна «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні» відповідає 3 заліковим кредитам.

3 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Модуль 1.												
Змістовний модуль 1. Психосоціальний фундамент професійної етичної взаємодії												
Тема 1.1 Психологічна ціннісна компоненти професійної етики	15	6	2			7	15	2	-		13	
Тема 1.2 Базові ділові якості фахівця з обліку та аудиту; невербальне вербальне спілкування	15	4	3			8	15	-	-		15	
Тема 1.3 Базові ділові якості фахівця з	15	5	2			8	15	1	-		14	

обліку та аудиту: здатність до саморозвитку.												
Разом за змістовним модулем 1	45	15	7	0	0	23	45	3	0	0	0	42
Модуль 2.												
Змістовний модуль 2. Стандарти в професійній взаємодії бухгалтера, аудитора, податківця.												
Тема 2.1 Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів: основоположні принципи концептуальна основа.	15	6	3			6	15	2	1			12
Тема 2.2 Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів: стандарти незалежності.	15	4	2			9	15	1	-			14
Тема 2.3 Стандарти управлінської етики.	15	5	3			7	15	-	1			14
Разом за змістовним модулем 2	45	15	7	0	0	22	45	3	2	0	0	40
Усього годин	90	30	15	-	-	45	90	6	2	-	-	82

4 МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ПО ОПАНУВАННЮ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В ОБЛІКУ, АУДИТІ ТА ОПОДАТКУВАННІ»

4.1 Підходи до опанування дисципліни «професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні»

Першочерговим завданням опанування дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні» має бути усвідомлення мети і призначення дисципліни, а також уважне ознайомлення з її тематичним планом та предметом вивчення. Предметом дисципліни

«Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні» є стандарти професійної етики бухгалтера, аудитора, податківця, що мають своїм фундаментом історичні й психо-соціальні засади професійної етики та етики взагалі. Ефективним інструментом опанування дисципліни є ознайомлення зі словником основних термінів, що полегшує опанування навчального матеріалу.

В умовах кредитно-модульної системи важливим чинником успішного вивчення дисципліни є навички самостійної роботи. Для студента заочної форми навчання корисним буде притримуватись такої послідовності дій в підготовці до практичного заняття:

- а) сформулювати уявлення про предметне коло дисципліни;
- б) опрацювати матеріал з установчих лекцій;
- в) опанувати теми курсу в рекомендованих підручниках, навчальних посібниках, наукових статтях та інших матеріалах;
- г) відібрати матеріал до завдань контрольної роботи.

В процесі опанування курсу «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні» обов'язкову увагу варто приділити:

- опануванню змісту основних понять курсу;
- організації самостійного пошуку матеріалу в Internet мережі тільки після огляду обов'язкової і рекомендованої літератури;
- аналізу додаткової літератури у відповідності до теми контрольної роботи;
- пошуку значень нових термінів;
- самоаналізу власної мисленнєвої активності.

Виправданою формою допомоги студентам в опануванні навчальної дисципліни є індивідуальні консультації, які проводить викладач.

Метою підготовки до практичного заняття є набуття теоретичних знань із різних аспектів професійної етики, у тому числі з психологічного, соціального, правового.

Відповідаючи на практичному занятті студенти повинні продемонструвати вміння самостійно робити висновки на основі вивченої літератури та зібраного і опрацьованого практичного матеріалу. Якість підготовки студентів до семінарського заняття не в останню чергу залежить від їх вміння аналізувати і синтезувати здобуті ними знання з професійної етики бухгалтера, аудитора, податківця

4.2 Плани практичних занять з дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні».

Практичне заняття № 1

на тему: Психологічна і ціннісна компоненти професійної етики

2 години

Питання для обговорення

1. Ціннісна компонента професійної етики. Цінування та повага культурного різноманіття.
2. Сутність маніпулятивної взаємодії.
3. Чому маніпулятивна взаємодія є взаємодією низького рівня?

Практичне заняття № 2

на тему: Базові ділові якості фахівця з обліку та аудиту: невербальне і вербальне спілкування

3 години

Питання для обговорення

1. Культура мовлення в професійній культурі бухгалтера, аудитора, податківця.
2. Активне слухання: прийоми та правила. Мовні засобів налагодження зворотнього зв'язку.
3. Особливості підготовки до публічного виступу. Засоби підвищення ефективності взаємодії зі слухачами в процесі публічного виступу.

Практичне заняття № 3

на тему: Базові ділові якості фахівця з обліку та аудиту: здатність до саморозвитку..

2 години

Питання для обговорення

1. Зміст понять «самореалізація», «само детермінація», «розвиток», «саморозвиток», «професійний саморозвиток»
2. Time-management як стратегія саморозвитку.
3. Розвиток критичного і креативного мислення як стратегії саморозвитку.

Практичне заняття № 4

на тему: Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів: основоположні принципи і концептуальна основа.

3 години

Питання для обговорення

1. Основоположні принципи професійної діяльності бухгалтерів, аудиторів: чесність, об'єктивність, професійна компетентність та належна ретельність, конфіденційність, професійна поведінка
Сутність маніпулятивного впливу та способи протидії.
2. Проблеми застосування концептуальної основи в професійній діяльності бухгалтера, аудитора, податківця: а) здійснення професійного судження; б) уважність до нової інформації та змін у фактах й обставинах в) застосування для перевірки розсудливої та поінформованої третьої сторони.
3. Кодекс професійної етики членів палати податкових консультантів України: основні принципи.

Практичне заняття № 5

на тему: Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів: стандарти незалежності.

2 години

Питання для обговорення

1. Умови збереження незалежності: завдання з аудиту та огляду.

2. Умови збереження незалежності: завдання з надання впевненості, що не є завданнями з аудиту та огляду.

3. Умови збереження незалежності: надання послуг клієнту з аудиту, що не є послугами з надання впевненості.

Практичне заняття № 6

на тему: Стандарти управлінської етики.

3 години

Питання для обговорення

1. Гендерний та міжгалузевий аспект ділової етики.
2. Етика ділових відносин з клієнтами та партнерами по бізнесу.
3. Способи та засоби ділового спілкування. Особливості бесід телефоном. Специфіка електронного листування. Індивідуальні ділові бесіди. Форми колективного обговорення проблем: наради, збори, переговори, дискусії, мітинги.

4.3. Перелік питань для підготовки до іспиту з дисципліни «Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні»

1. Дайте визначення поняття професійна етика.
2. Що таке професійні цінності? Наведіть приклади.
3. Назвіть завдання професійної етики.
4. Назвіть міжнародні організації у сфері облікових професій.
5. Дайте визначення поняття професійний бухгалтер.
7. Міжнародна Федерація бухгалтерів. Назвіть мету, суть діяльності.
8. Аудиторська палата України. Назвіть мету, суть діяльності.
9. Спілка аудиторів України. Назвіть мету, суть діяльності.
10. Наведіть перелік сучасних сертифікаційних програм (сертифікатів) для професійних бухгалтерів та аудиторів.
11. У чому суть фундаментального принципу професійної етики бухгалтера (аудитора) – «чесність»?

12. У чому суть фундаментального принципу професійної етики бухгалтера (аудитора) – «об'єктивність»?
13. У чому суть фундаментального принципу професійної етики бухгалтера (аудитора) – «професійна компетентність і належна ретельність»?
14. У чому суть фундаментального принципу професійної етики бухгалтера (аудитора) – «конфіденційність»?
15. У чому суть фундаментального принципу професійної етики бухгалтера (аудитора) – «професійна поведінка»?
16. У чому суть загрози власного інтересу (щодо дотримання фундаментальних принципів етики)?
17. У чому суть загрози власної оцінки (щодо дотримання фундаментальних принципів етики)?
18. У чому суть загрози захисту (щодо дотримання фундаментальних принципів етики)?
19. У чому суть загрози особистих стосунків (щодо дотримання фундаментальних принципів етики)?
20. У чому суть загрози тиску (щодо дотримання фундаментальних принципів етики)?
32. Перерахуйте причини виникнення конфліктів в роботі професійного бухгалтера.
33. Назвіть причини конфліктів між керівником і головним бухгалтером
34. Якими мають бути дії професійного бухгалтера на підприємстві при виявленні порушення нормативних вимог?
35. Якими мають бути дії аудитора при виявленні порушення нормативних вимог клієнтом?
36. Дайте визначення поняттю шахрайство
37. Наведіть приклади поширених схем шахрайства професійних бухгалтерів
38. Яка дисциплінарна відповідальність може бути застосована до професійного бухгалтера?
39. Яка матеріальна відповідальність може бути застосована до професійного бухгалтера?

40. Яка адміністративна відповідальність може бути застосована до професійного бухгалтера?
41. Яка кримінальна відповідальність може бути застосована до професійного бухгалтера?
42. Яку відповідальність має бухгалтер за помилки попереднього бухгалтера?
43. У чому суть поняття «незалежність думки аудитора»?
44. У чому суть поняття «незалежність поведінки аудитора»?
48. Наведіть приклад конфіденційної інформації юридичної особи
49. Наведіть перелік інформації, яка відноситься до комерційної таємниці
50. Назвіть базові правила захисту конфіденційної інформації та комерційної таємниці на підприємстві
51. Яким чином забезпечують конфіденційність аудиторської документації?
52. Назвіть вимоги до забезпечення аудиторськими фірмами зберігання конфіденційної інформації
54. Дайте визначення поняття «політика контролю якості»
55. Дайте визначення поняття «процедури контролю якості»
56. Дайте визначення поняття «система контролю якості»
61. Назвіть способи забезпечення постійно високого рівня компетентності персоналу аудиторської фірми.
62. Назвіть вимоги до призначення групи із завдання та керівника групи із завдання.
66. Наведіть перелік чинників ризику у діяльності аудиторських фірм.
70. Дайте визначення поняття «недолік виконання завдання»
71. Дайте визначення поняття «значущий недолік виконання завдання»
72. Дайте визначення поняття «значущий недолік системи контролю якості»
76. Дайте визначення поняття «професійний скептицизм»
78. Перерахуйте перешкоди у застосуванні професійного скептицизму
79. Назвіть формальні ознаки, за якими можна оцінити психологічний клімат.
80. Охарактеризуйте сприятливий психологічний клімат.

81. Перерахуйте чинники, які впливають на формування психологічного клімату.
82. Назвіть основні умови, необхідні для формування успішного трудового колективу.
83. Перерахуйте вимоги до системи мотивації на підприємстві
84. Які є особливості мотивації фахівців з обліку і аудиту?
85. Охарактеризуйте поняття «умовні винагороди».

5 ГЛОСАРІЙ

У Міжнародному кодексі етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності) вважається, що одинана може означати множину і навпаки, та терміни, наведені далі, мають відповідні, визначені для них значення.

У цьому глосарії пояснення визначених термінів наведені звичайним шрифтом; курсив використовується для пояснення описаних термінів, які мають конкретне значення в певних частинах Кодексу, або для додаткових пояснень визначених термінів. Також наведені посилання на терміни, описані в Міжнародному кодексі етики професійних бухгалтерів* (с.233-245) .

Прийнятний рівень (Acceptable level) - Рівень, на якому професійний бухгалтер, застосовуючи перевірку розсудливою та поінформованою третьою стороною, найімовірніше, зробить висновок, що бухгалтер дотримується основоположних принципів.

Реклама (Advertising) – Повідомлення громадськості інформації про послуги або вміння, що надаються професійними бухгалтерами у публічній практиці, з метою забезпечення професійних послуг.

Прийнятний експерт з огляду (Appropriate reviewer) – Прийнятним експертом з огляду є професіонал з необхідними знаннями, навичками, досвідом та повноваженнями

об'єктивно здійснювати огляд відповідної виконаної роботи або наданих послуг. Такою особою може бути професійний бухгалтер. Цей термін описаний у пункті 300.8 А4.

Клієнт із надання впевненості (Assurance client) – Відповідальна сторона, яка є особою (або особами), яка: а) у завданні з надання безпосереднього звіту відповідає за предмет перевірки
Або б) у завданні, що ґрунтується на твердженнях, відповідає за інформацію про предмет перевірки та може відповідати за предмет перевірки.

Завдання з надання впевненості (Assurance engagement) – Завдання, в якому професійний бухгалтер в публічній практиці висловлює висновок, призначений підвищити ступінь довіри визначених користувачів, крім відповідальної сторони, про результат оцінювання або вимірювання предмета перевірки за критеріями. (Для ознайомлення з настановами щодо завдань з надання впевненості див. Міжнародну основу завдань із надання впевненості, видану Радою з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості. У Міжнародній концептуальній основі завдань з надання впевненості описано елементи та цілі завдання з надання впевненості та визначено завдання, до яких застосовуються Міжнародні стандарти аудиту (МСА (ISA)), Міжнародні стандарти завдань з огляду (МСЗО (ISREs)) та Міжнародні стандарти завдань з надання впевненості (МСЗНВ (ISAEs)).

Команда із надання впевненості (Assurance team) – а) всі члени команди із завдання, що є завданням з надання впевненості; б) всі інші особи у фірмі, які можуть безпосередньо впливати на результати завдання з надання впевненості, зокрема: і) ті, хто надають рекомендації щодо компенсації партнеру з надання впевненості, або здійснює безпосередній нагляд, управління або інший нагляд щодо партнеру з надання впевненості у зв'язку з виконанням завдання з надання впевненості; ii) ті, хто надають консультації з питань технічного або галузевого характеру, операцій або подій для завдання з надання впевненості, та iii) ті, хто здійснюють контроль якості завдання з надання впевненості,

зокрема ті, хто виконують огляд контролю якості завдання з надання впевненості.

Клієнт із аудиту (Audit client) – Суб'єкт господарювання, щодо якого фірма виконує завдання з аудиту. Якщо клієнт є суб'єктом господарювання, зареєстрованим на біржі, клієнт з аудиту завжди охоплюватиме пов'язаних із ним суб'єктів господарювання. Якщо клієнт не є суб'єктом господарювання, зареєстрованим на біржі, клієнт з аудиту охоплюватиме тих пов'язаних із ним суб'єктів господарювання, щодо яких клієнт має прямий чи непрямий контроль. (Див. також пункт R400.20.) У Частині 4А термін "клієнт з аудиту" однаково застосовується до "клієнта з огляду".

Завдання з аудиту (Audit engagement) – Завдання з надання достатньої впевненості, в якому професійний бухгалтер у публічній практиці висловлює думку про те, чи складена фінансова звітність, в усіх суттєвих аспектах (або чи відображає справедливо та достовірно, або чи подана достовірно, в усіх суттєвих аспектах) відповідно до застосовної концептуальної основи фінансового звітування, наприклад, завдання, виконане відповідно до Міжнародних стандартів аудиту. До завдань з аудиту належить обов'язковий аудит, тобто аудит, якого вимагає законодавство або інші нормативні акти. В Частині 4А термін "завдання з аудиту" однаково застосовується до "завдання з огляду".

Аудиторський звіт (Audit report) – У частині 4А термін "аудиторський звіт" однаково застосовується до "звіту з огляду".
Команда з аудиту (Audit team)

а) всі члени команди із завдання, яке є завданням з аудиту; б) усі інші особи у фірмі, які можуть безпосередньо впливати на результат завдання з аудиту, зокрема:

і) ті, хто надають рекомендації щодо компенсації партнеру із завдання, або здійснює безпосередній нагляд, управління або інший нагляд щодо партнера із

завдання у зв'язку з виконанням завдання з аудиту, в тому числі особи на всіх наступних рівнях вище партнера з завдання – до особи, яка є старшим або керуючим партнером фірми (виконавчим директором або особою на еквівалентній посаді); ii) ті, хто надають консультації з питань технічного або галузевого характеру, операцій або подій для данного завдання; iii) ті, хто здійснюють контроль якості завдання, зокрема ті, хто виконують огляд контролю якості данного завдання. Всі ті особи в мережевій фірми, хто може безпосередньо впливати на результат завдання з аудиту. У Частини 4А термін «команда з аудиту» однаково застосовується до «команди з огляду».

Близькі родичі (Close family)- Батьки, діти або рідні брати/сестри, які не є найближчими родичами. Концептуальна основа (Conceptual framework)

Цей термін описаний у Розділі 120 Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів.

Обумовлена плата (Contingent fee) – Плата, обчислена на задалегідь визначеній основі залежно від результату операції або результату послуг, виконаних фірмою. Плата, встановлена судом чи іншим органом державної влади, не є обумовленою платою.

Період незалучення (Cooling-off period)- Цей термін описаний у параграфі R540.5 для цілей параграфів R540.11–R540.19.

Прямий фінансовий інтерес (Direct financial interest) - Фінансовий інтерес: а) який належить безпосередньо особі або суб'єкту господарювання (зокрема тим, управління якими здійснюють інші особи на їхній власний розсуд) і перебуває під їхнім контролем або б) яким володіють з метою отримання вигоди через інструмент спільного інвестування, нерухомість, траст чи іншого посередника, які особа або суб'єкт господарювання контролює або здатна впливати на інвестиційні рішення.

Директор або посадова особа (Director or officer)- Ті, кого наділено найвищими повноваженнями у суб'єкта господарювання або виконують еквівалентну роль, незалежно від назви посади, що може бути різною в різних юрисдикціях.

Прийнятне завдання з аудиту (Eligible auditengagement)- Цей термін описаний у параграфі 800.2 для цілей розділу 800.

Прийнятне завдання з огляду (Eligible reviewengagement)- Цей термін описаний у параграфі 990.2 для цілей розділу 990.

Партнер із завдання (Engagement partner)- Партнер або інша особа у фірмі, яка відповідає за завдання та його виконання, а також за звіт, що надається від імені фірми, і яка, якщо це необхідно, має відповідні повноваження від професійного, юридичного або регуляторного органу.

Період завдання(завдання з аудиту та огляду)(Engagement period (Audit and Review Engagements))- Період завдання починається, коли команда з аудиту починає виконувати аудит. Період завдання закінчується, коли надано аудиторський звіт. Коли завдання має повторюваний характер, воно завершується на пізнішу з двох дат: повідомлення, надісланого будь-якою стороною, про те, що професійні відносини завершені, або надання остаточного аудиторського звіту.

Період завдання (завдання з надання впевненості, крім завдань з аудиту та огляду) (Engagement period (Assurance Engagements Other than Audit and Review Engagements)) - Період завдання починається, коли команда з надання впевненості починає надавати послуги з надання впевненості щодо певного завдання. Період завдання закінчується, коли надано звіт про надання впевненості. Коли завдання має повторюваний характер, воно завершується на пізнішу з двох дат: повідомлення, надісланого будь-якою стороною про те, що професійні відносини завершені, або надання остаточного звіту про надання впевненості.

Огляд контролю якості завдання (Engagement quality control review) -Процес, призначений надати об'єктивну оцінку на дату звіту або раніше, суттєвих суджень, які висловила команда із завдання, та висновків, яких вона дійшла під час формулювання звіту.

Команда із завдання (Engagement team) Усі партнери та працівники, які виконують завдання, та будь-які особи, залучені фірмою або мережевою фірмою, які виконують процедури надання впевненості щодо завдання. До її складу не входять зовнішні експерти, залучені фірмою або мережевою фірмою. Термін "команда із завдання" не поширюється також на осіб із підрозділу, які здійснюють функцію внутрішнього аудиту клієнта та надають безпосередню допомогу щодо завдання з аудиту, якщо зовнішній аудитор виконує вимоги МСА 610 (переглянутого в 2013 р.) «Використання роботи внутрішніх аудиторів» (ISA 610 (Revised 2013)).

Теперішній бухгалтер (Existing accountant)- Професійний бухгалтер у публічній практиці, який наразі посідає посаду аудитора або надає бухгалтерські, податкові, консалтингові або подібні професійні послуги клієнтам.

Зовнішній експерт (External expert)- Особа (яка не є партнером або членом професійного персоналу, в тому числі тимчасового персоналу, даної фірми або мережевої фірми) або організація, яка володіє навичками, знаннями та досвідом у галузі, відмінній від бухгалтерського обліку чи аудиту, чия робота в цій галузі використовується для надання допомоги професійному бухгалтерові у процесі отримання достатніх та прийнятних доказів.

Фінансовий інтерес (Financial interest)- Участь у власному капіталі або цінному папері, борговому зобов'язанні, позиці чи іншому борговому інструменті

суб'єкта господарювання, включаючи права та обов'язки щодо придбання такої частки участі, а також похідні інструменти, безпосередньо пов'язані з такою часткою участі.

Фінансова звітність (Financial statements) - Структуроване подання історичної фінансової інформації, включаючи відповідні примітки, яке призначене для інформування про економічні ресурси або зобов'язання суб'єкта господарювання на певний момент часу або про зміни в них протягом за певного періоду часу відповідно до концептуальної основи фінансового звітування. Відповідні

примітки зазвичай містять стислий виклад суттєвих облікових політик та іншу пояснювальну інформацію. Цей термін може означати повний комплект фінансової звітності, але також може означати окремий фінансовий звіт, наприклад, баланс або звіт про доходи та витрати та відповідні пояснювальні примітки.

Фінансова звітність, щодо якої фірма у випадку одного суб'єкта господарювання – це фінансова звітність цього суб'єкта господарювання. У випадку висловлюватиме думку (Financial statements on which the firm will express an opinion) консолідованої фінансової звітності, яка також називається фінансовою звітністю групи, це – консолідована фінансова звітність.

Фірма (Firm)- а) одноосібний практик, партнерство або корпорація

професійних бухгалтерів; б) суб'єкт господарювання, який контролює такі сторони, через володіння, управління або в інший спосіб; в) суб'єкт господарювання, контрольований такими сторонами через володіння, управління або в інший спосіб. Параграф 400.4 та 900.3 пояснюють, як слово "фірма"

живається для розгляду відповідальності професійних бухгалтерів та фірм за дотримання Части 4А та 4В, відповідно.

Основоположні принципи (Fundamental principles) - Цей термін описаний в параграфі 110.1 А1. Кожний із основоположних принципів послідовно описано в таких параграфах: чесність R111.1 об'єктивність R112.1 професійна компетентність та

належна ретельність R113.1 конфіденційність R114.1 професійна поведінка R115.1

Історична фінансова інформація (Historical financial information)- Інформація, виражена у фінансових показниках стосовно певного суб'єкта господарювання, отримана переважно з облікової системи цього суб'єкта господарювання, про економічні події, що відбувалися в минулих періодах, або про економічні умови чи обставини на певні моменти часу в минулому.

Найближчі родичі (Immediate family) – Чоловік або дружина (чи еквівалент) або особа на утриманні.

Незалежність (Independence) – Незалежність охоплює: д) незалежність мислення – спрямованість мислення, що дозволяє висловити висновок без будь-якого впливу, який може загрожувати професійному судженню, та діяти чесно, об'єктивно та з професійним скептицизмом; е) незалежність поведінки – уникнення фактів та обставин настільки суттєвих, що розсудлива і поінформована третя сторона найімовірніше дійшла б висновку щодо загрози чесності, об'єктивності чи професійному скептицизму фірми або члена команди з аудиту чи з надання впевненості. Як зазначено в параграфах 400.5 та 900.4, посилання на особу або фірму як на "незалежну", означають, що ця особа або фірма дотримуються вимог Части 4А та 4В, якщо це застосовно.

Непрямий фінансовий інтерес (Indirect financial interest)- Фінансовий інтерес, яким володіють з метою отримання вигоди через інструмент спільного інвестування, нерухомість, траст чи іншого посередника, щодо яких особа чи суб'єкт господарювання не має контролю або здатності впливати на інвестиційні рішення.

Спонука (Inducement)- Об'єкт, ситуація чи дія, які використовуються як засіб впливу на поведінку іншої особи, але необов'язково з наміром неналежного впливу на поведінку цієї особи. Спонуки можуть варіюватися від незначних знаків гостинності між колегами по

бізнесу (для професійних бухгалтерів у бізнесі), або між професійними бухгалтерами та теперішніми або майбутніми клієнтами (для професійних бухгалтерів у публічній практиці) до дій, що приводять до недотримання вимог законів та нормативних актів. Спонуки можуть набувати різних форм, наприклад:

- дарунки;
- знаки гостинності;
- розважальні заходи;
- політичні або благодійні пожертвування;
- заклики до дружби та лояльності;
- працевлаштування чи інші комерційні можливості;
- пільговий режим, права або привілеї.

Ключовий партнер з аудиту (Key audit partner) - Партнер із завдання – особа, відповідальна за огляд контролю якості завдання, а також інші партнери з аудиту, якщо такі є, цієї команди із завдання, які ухвалюють ключові рішення чи судження щодо важливих питань стосовно аудиту фінансової звітності, про яку фірма висловлюватиме свою думку. Залежно від обставин і ролі окремих осіб у проведенні аудиту, до "інших партнерів з аудиту" можуть належати, наприклад, партнери з аудиту, які відповідають за значні дочірні компанії або підрозділи.

Суб'єкт господарювання, цінні папери якого допущені до організованих торгів (Listed entity) - Суб'єкт господарювання, акції, дольові інструменти або боргові цінні папери якого котируються чи включені до котирувальних списків на визнаній фондовій біржі або пропонуються до продажу відповідно до нормативних актів визнаної фондової біржі або іншого аналогічного органу

Може (May) - Цей термін вживається в Кодексі для позначення дозволу здійснити конкретну дію за певних обставин, в тому числі як виняток із вимоги. Цей термін не використовується для позначення можливості.

Може бути (Might)- Цей термін вживається в Кодексі для позначення

можливості виникнення певної ситуації, настання певної події або здійснення певної дії. Цей термін не визначає жодного конкретного рівня можливості або імовірності, коли він вживається разом із загрозою, оскільки оцінка ступеня загрози залежить від фактів і обставини будь-якої конкретної ситуації, події або дії.

Мережа (Network) – Більша за розміром структура, яка:

а) спрямована на співпрацю;

б) чітко спрямована на спільну участь у розподілі прибутку чи витрат або яка перебуває у спільному володінні, під спільним контролем чи управлінням і має спільні політики та процедури контролю якості, спільну стратегію ведення

бізнесу, використовує спільну торгову назву або значну частину професійних ресурсів.

Мережева фірма (Network firm) - Фірма або суб'єкт господарювання, що належить до мережі. Додаткову інформацію див. у параграфах 400.50 A1 - 400.54A1

Недотримання вимог законодавчих та нормативних актів (професійні бухгалтерии в бізнесі) (Non-compliance with laws and regulations (Professional Accountants in Business))

Недотримання вимог законодавчих та нормативних актів («недотримання вимог») охоплює бездіяльність або дії (навмисні або ненавмисні), які суперечать чинному законодавству чи нормативним актам, вчинені такими сторонами:

а) організацією-працедавцем професійного бухгалтера;

б) тими, кого наділено найвищими повноваженнями в організації-працедавці;

в) управлінським персоналом організації-працедавця або

г) іншими особами, які працюють на організацію-працедавця або під її керівництвом.

Цей термін описаний в параграфі 260.5.A1.

Недотримання вимог законодавчих та нормативних актів (професійні бухгалтерії в публічній практиці) (Non-compliance with laws and regulations (Professional Accountants in Public Practice)) Недотримання вимог законодавчих та нормативних актів ("недотримання вимог") охоплює бездіяльність або дії (навмисні або ненавмисні), які суперечать чинному законодавству чи нормативним актам, вчинені такими сторонами:

- а) клієнтом;
- б) тими, кого наділено найвищими повноваженнями;
- в) управлінським персоналом клієнта або
- г) іншими особами, які працюють для клієнта або під його керівництвом.

Цей термін описаний у параграфі 360.5 A1.

Офіс (Office) – Окрема підгрупа, незалежно від того, чи організована вона за географічною ознакою або напрямками практики.

Попередній бухгалтер (Predecessor accountant)- Професійний бухгалтер у публічній практиці, який останнім обіймав посаду аудитора або надавав бухгалтерські, податкові, консультативні чи подібні професійні послуги клієнту, в якого немає теперішнього бухгалтера.

Професійний бухгалтер (Professional accountant) - Особа, яка є членом організації-члена МФБ. В Частині 1 термін "професійний бухгалтер" означає індивідуальних професійних бухгалтерів в бізнесі та професійних бухгалтерів у публічній практиці та їхні фірми. У Частині 2 термін "професійний бухгалтер" означає професійних бухгалтерів у бізнесі. У частинах 3, 4А та 4В термін "професійний бухгалтер" означає професійних бухгалтерів у публічній практиці та їхні фірми.

Професійний бухгалтер в бізнесі (Professional accountant in business)- Професійний бухгалтер, який працює в таких сферах, як

торгівля, промисловість, послуги, державний сектор, освіта, неприбутковий сектор, або в регуляторних органах чи професійних організаціях, який може бути працівником, підрядником, партнером, директором (виконавчим чи невиконавчим), власником-менеджером чи волонтером.

Професійний бухгалтер у публічній практиці (Professional accountant in public practice)

Професійний бухгалтер, незалежно від функціональної класифікації (наприклад, аудит, оподаткування чи консалтинг) у фірмі, яка надає професійні послуги.

Термін "професійний бухгалтер у публічній практиці" також вживається для позначення фірми професійних бухгалтерів у публічній практиці.

Професійна діяльність (Professional activity)- Діяльність, яка потребує навичок із бухгалтерського обліку або пов'язаних з ним навичок, що здійснюється професійним бухгалтером, зокрема, бухгалтерський облік, аудит, оподаткування, управлінський консалтинг та фінансовий менеджмент.

Професійні послуги (Professional services) - Професійна діяльність, що здійснюється для клієнтів.

Запропонований бухгалтер (Proposed accountant)- Професійний бухгалтер у публічній практиці, який розглядає можливість бути призначеним аудитором або на завдання надавати послуги з бухгалтерського обліку, оподаткування, консалтангу або подібні професійні послуги потенційному клієнту (або в деяких випадках, теперішньому клієнту).

Суб'єкт господарювання, що становить суспільний інтерес (Public interest entity)-

а) суб'єкт господарювання, цінні папери якого допущені до організованих торгів або

б) суб'єкт господарювання:

і) визначений нормативними актами чи законодавством як суб'єкт господарювання, що становить суспільний інтерес, або і) аудит

якого вимагається проводити згідно із законодавством чи нормативними актами з дотриманням тих самих вимог до незалежності, що застосовуються до аудиту суб'єктів господарювання, цінні папери яких допущені до організованих торгів. Таке регулювання може бути оприлюднене будь-яким відповідним регуляторним органом, зокрема органом регулювання аудиторської діяльності. Інші суб'єкти господарювання також можуть бути суб'єктами господарювання, що становлять суспільний інтерес, як зазначено в параграфі 400.8.

Перевірка розсудливою та поінформованою третьою стороною (Reasonable and informed third party test) - Перевірка розсудливою та поінформованою третьою стороною – це міркування професійного бухгалтера стосовно того, чи ймовірно, що таких самих висновків дійшла б інша сторона. Таке міркування здійснюється з погляду розсудливої та поінформованої третьої сторони, яка зважає всі відповідні факти й обставини, відомі бухгалтеру, або є обґрунтовані підстави очікувати, що вони будуть йому відомі на момент, коли робляться висновки. Розсудлива та поінформована третя сторона необов'язково повинна бути бухгалтером, але повинна мати відповідні знання та досвід для розуміння та неупередженої оцінки прийнятності висновків бухгалтера. Ці терміни описані в параграфі R120.5 A4.

Пов'язаний суб'єкт господарювання Суб'єкт господарювання, який має будь-які з перелічених далі (Related entity) відносин з клієнтом:

- а) суб'єкт господарювання, який має прямий або непрямий контроль над клієнтом, якщо клієнт є суттєвим для такого суб'єкта господарювання;
- б) суб'єкт господарювання, який має пряму фінансову частку участі в клієнті, якщо такий суб'єкт господарювання має суттєвий вплив на клієнта і частка участі в клієнті є суттєвою для такого суб'єкта господарювання;
- в) суб'єкт господарювання, щодо якого клієнт має прямий чи непрямий контроль;

- г) суб'єкт господарювання, в якому клієнт або суб'єкт господарювання, пов'язаний з клієнтом відповідно до параграфу в) вище, має пряму фінансову частку участі, що надає йому значний вплив на такий суб'єкт господарювання і ця частка участі є суттєвою для клієнта та пов'язаного з ним суб'єкта господарювання в параграфі
- г) суб'єкт господарювання, який перебуває під спільним контролем з клієнтом ("сестринський суб'єкт господарювання"), якщо сестринський суб'єкт господарювання та клієнт – обидва – є суттєвими для суб'єкта господарювання, який контролює і клієнта, і сестринський суб'єкт господарювання.

Клієнт з огляду (Review client)- Суб'єкт господарювання, щодо якого фірма виконує завдання з огляду.

Завдання з огляду (Review engagement) – Завдання з надання впевненості, проведене відповідно до Міжнародних стандартів завдань з надання впевненості або еквівалентних стандартів, у якому професійний бухгалтер у публічній практиці констатує, на основі процедур, які не дають усіх доказів, що вимагалися би в процесі аудиту, чи привернув його увагу будь-який факт, що змушує його вважати, що фінансова звітність не складена в усіх суттєвих аспектах відповідно до застосовної концептуальної основи фінансового звітування.

Команда з огляду (Review team)- а) всі члени команди із завдання, яке є завданням з огляду;

б) всі інші особи у фірмі, які можуть безпосередньо впливати на результат завдання з огляду, зокрема:

і) ті, хто надають рекомендації щодо компенсації партнеру із завдання, або здійснюють безпосередній нагляд, управління або інший нагляд щодо партнера із завдання у зв'язку з виконанням завдання з огляду, в тому числі особи на всіх наступних рівнях вище партнера із завдання – до особи, яка є старшим або керуючим партнером фірми (виконавчим директором або особою на еквівалентній посаді);

- ii) ті, хто надають для завдання консультації з питань технічного або галузевого характеру, операцій або подій, та
- iii) ті, хто здійснюють контроль якості завдання, у тому числі ті, хто виконують огляд контролю якості; Всі ті особи в мережевій фірмі, хто може безпосередньо впливати на результат завдання з аудиту.

Застережні заходи (Safeguards) – Застережні заходи – це дії, які окремо або сукупно здійснює професійний бухгалтер, що ефективно зменшують загрози щодо дотримання основоположних принципів до прийнятного рівня. Цей термін описаний у параграфі 120.10 A2.

Старший професійний бухгалтер у бізнесі (Senior professional accountant in business)- Старшими професійними бухгалтерами в бізнесі є директори, посадові особи або старші працівники, що мають можливість суттєво впливати та приймати рішення стосовно придбання, розміщення та контролю людських, фінансових, технологічних, фізичних та нематеріальних ресурсів організації-працедавця. Цей термін описаний у параграфі 260.11 A1.

Значна шкода (Substantial harm)- Цей термін описаний у параграфах 260.5 A3 і 360.5 A3.

Фінансова звітність спеціального призначення (Special purpose financial statements) - Фінансова звітність, складена відповідно до концептуальної основи фінансового звітування, що призначена задовольнити потреби конкретних користувачів у фінансовій інформації.

Ті, кого наділено найвищими повноваженнями (Those charged with governance)

Особа (особи) або організація (організації) (наприклад, установа, що виконує функції довіреної особи), які відповідають за нагляд за стратегією суб'єкта господарювання та зобов'язаннями, пов'язаними із підзвітністю суб'єкта господарювання. Така відповідальність охоплює також нагляд за процесом фінансового

звітування. Для деяких суб'єктів господарювання в деяких юрисдикціях, до складу тих, кого наділено найвищими повноваженнями, може входити управлінський персонал, наприклад, виконавчі члени ради директорів суб'єкта господарювання в приватному або державному секторі або власник-менеджер. (В глосарії: члени ради керуючих суб'єкта господарювання в приватному чи державному секторі або власник-керівник)

Загрози Threats- Цей термін описаний у параграфі 120.6 А3 і охоплює такі категорії: власний інтерес 120.6 А3а) власна оцінка 120.6 А3б) захист 120.6 А3в) особисті стосунки 120.6 А3г) тиск 120.6 А3г)

Період залучення (Time-on period) Цей термін описаний у параграфі R540.5.

Цінність – критерій прийняття особистісного рішення. За іншим визначенням, будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, час, гроші, здоров'я тощо, заради якого вона живе.

Фрустрація – психічний стан людини, що виявляється характерними переживаннями і поведінкою, які викликані об'єктивно непереборними труднощами на шляху досягнення мети.

Сумісність / несумісність у процесі взаємодії людей – складний соціально-психологічний феномен, що демонструє можливості й перспективи досягнення ефективності в спільній діяльності людей. Розрізняють кілька видів сумісності. Психофізіологічна сумісність ґрунтується на взаємодії особливостей темпераменту, потреб індивідів. Психологічна сумісність припускає взаємодію характерів, інтелектів, мотивів поведіння. Соціально-психологічна сумісність передбачає узгодження соціальних ролей, інтересів, ціннісних орієнтацій учасників. Соціально-ідеологічна сумісність заснована на спільності ідеологічних цінностей, на подібності соціальних установок щодо можливих фактів дійсності, пов'язаних з

реалізацією етнічних, класових і конфесіональних інтересів. Чітких границь між цими видами сумісності не існує.

Стиль авторитарний – диктат, коли підлеглий розглядається тільки як пасивний виконавець і йому фактично відмовлено у праві на самостійність та ініціативу.

Стиль демократичний – стиль, що ґрунтується на глибокій повазі до особистості кожного; засадою для нього є довіра й орієнтація на самоорганізацію, самоуправління особистості та колективу.

Стиль ліберальний – стиль, що характеризується браком стійкої педагогічної позиції; виявляється у невтручанні, низькому рівні вимог, формальному розв'язанні проблем.

Самоствердження – виявляється в прагненні людини до високої оцінки й самооцінки своєї особистості. У процесі самоствердження людини проявляється не тільки й не стільки прагнення зайняти офіційне службове або професійне положення, скільки його турбота про свої морально-психологічні позиції в системі міжособистісних відносин, що забезпечують повагу, визнання, довіру, прихильність, підтримку.

Самоконтроль – усвідомлення й оцінка суб'єктом власних дій, психічних процесів і станів.

Самоосвіта – процес, спрямований на самостійне придбання знань, умінь, навичок, на саморозвиток і самовдосконалення особистості.

Самооцінка – оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей.

Самореалізація особистості – найбільш повне виявлення особистістю своїх індивідуальних і професійних можливостей.

Саморегуляція – самостійне формування власних фізичних, психічних, духовних станів.

Самостійність – це підпорядкування поведінки власним поглядам і переконанням.

Спілкування – процес обміну між людьми певними результатами їх психічної й духовної діяльності: засвоєння інформації, думок, суджень, оцінок, почуттів, переживань й установок.

Спільна діяльність – процес групового досягнення цілей. Група виступає як сукупний суб'єкт спільної діяльності з певними мотивами, способами й міжособистісними відносинами.

6 СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ АКАДЕМІЧНОГО УСПІХУ З ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В ОБЛІКУ, АУДИТІ ТА ОПОДАТКУВАННІ»

Сертифікація досягнень студентів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до Положення про організацію освітнього процесу Національного університету «Запорізька політехніка». Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання студента за дисципліною.

Шкали

Оцінювання навчальних досягнень студентів Національного університету «Запорізька політехніка» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних студентів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів *Національного університету «Запорізька політехніка»*

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent

74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховується, якщо студент отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до Положення про організацію освітнього процесу Національного університету «Запорізька політехніка».

Засоби та процедури

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності студента за вимогами НРК до 8-го кваліфікаційного рівня під час демонстрації регламентованих робочою програмою результатів навчання.

Студент на контрольних заходах має виконувати завдання, орієнтовані виключно на демонстрацію дисциплінарних результатів навчання (розділ 2).

Засоби діагностики, що надаються студентам на контрольних заходах у вигляді завдань для поточного та підсумкового контролю, формуються шляхом конкретизації вихідних даних та способу демонстрації дисциплінарних результатів навчання.

Засоби діагностики (контрольні завдання) для поточного та підсумкового контролю дисципліни затверджуються кафедрою. Види засобів діагностики та процедур оцінювання для поточного та підсумкового контролю дисципліни подано нижче.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностик и	процедури

лекції	контрольні завдання за кожною темою	виконання завдань під час лекцій	КР	визначення середньозваженого результату
практичні	контрольні завдання за кожною темою	виконання завдань під час практичних занять		поточних контролів; виконання КР під час екзамену за бажанням студента
	або індивідуальне завдання	виконання завдань під час самостійної роботи		

Під час поточного контролю лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання контрольних конкретизованих завдань. Практичні заняття оцінюються якістю виконання контрольного або індивідуального завдання.

Якщо зміст певного виду занять підпорядковано декільком дескрипторам, то інтегральне значення оцінки може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюються викладачем.

За наявності рівня результатів поточних контролів з усіх видів навчальних занять не менше 60 балів, підсумковий контроль здійснюється без участі студента шляхом визначення середньозваженого значення поточних оцінок.

Студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу. Кількість конкретизованих завдань контрольної роботи повинна відповідати відведеному часу на виконання. Критерієм оцінки виконання контрольної роботи залежно від якості виконання є «зараховано» або «не зараховано». Контрольна робота, з відміткою «не зараховано» повертається студенту для доопрацювання і після цього здається на кафедру для повторного рецензування.

Критерії

Реальні результати навчання студента ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за

допомогою критеріїв, що описують дії студента для демонстрації досягнення результатів навчання.

Для оцінювання виконання контрольних завдань під час поточного контролю лекційних і практичних занять в якості критерія використовується коефіцієнт засвоєння, що автоматично адаптує показник оцінки до рейтингової шкали:

$$O_i = 100 a/m,$$

де a – число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій відповідно до еталону рішення; m – загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону.

Індивідуальні завдання та контрольні роботи оцінюються експертно за допомогою критеріїв, що характеризують співвідношення вимог до рівня компетентностей і показників оцінки за рейтинговою шкалою. Зміст критеріїв спирається на компетентнісні характеристики, визначені НРК для магістерського рівня вищої освіти (подано нижче).

Загальні критерії досягнення результатів навчання для 8-го кваліфікаційного рівня за НРК (магістр)

Дескриптори НРК	Вимоги до знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності	Показник оцінки
Знання		
- спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи; - критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній	Відповідь відмінна - правильна, обґрунтована, осмислена. Характеризує наявність: - спеціалізованих концептуальних знань на рівні новітніх досягнень; - критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей	95-100
	Відповідь містить негрубі помилки або описки	90-94
	Відповідь правильна, але має певні неточності	85-89
	Відповідь правильна, але має певні неточності й недостатньо обґрунтована	80-84
	Відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена	75-79
	Відповідь фрагментарна	70-74

Дескриптори НРК	Вимоги до знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності	Показник оцінки
діяльності та на межі предметних галузей	Відповідь демонструє нечіткі уявлення студента про об'єкт вивчення	65-69
	Рівень знань мінімально задовільний	60-64
	Рівень знань незадовільний	<60
Уміння		
- розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог; - провадження дослідницької та/або інноваційної діяльності	Відповідь характеризує уміння: - виявляти проблеми; - формулювати гіпотези; - розв'язувати проблеми; - оновлювати знання; - інтегрувати знання; - провадити інноваційну діяльність; - провадити наукову діяльність	95-100
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності з негрубими помилками	90-94
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації однієї вимоги	85-89
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації двох вимог	80-84
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації трьох вимог	75-79
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації чотирьох вимог	70-74
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності при виконанні завдань за зразком	65-69
	Відповідь характеризує застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, але з неточностями	60-64

Дескриптори НРК	Вимоги до знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності	Показник оцінки
рівень умінь незадовільний		<60
Комунікація		
- зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються; - використання іноземних мов у професійній діяльності	Зрозумілість відповіді (доповіді). Мова: - правильна; - чиста; - ясна; - точна; - логічна; - виразна; - лаконічна. Комунікаційна стратегія: послідовний і несуперечливий розвиток думки; - наявність логічних власних суджень; - доречна аргументація та її відповідність відстоюваним положенням; - правильна структура відповіді (доповіді); - правильність відповідей на запитання; - доречна техніка відповідей на запитання; - здатність робити висновки та формулювати пропозиції; - використання іноземних мов у професійній діяльності	95-100
Достатня зрозумілість відповіді (доповіді) з незначними хибами; Доречна комунікаційна стратегія з незначними хибами		90-94
Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано три вимоги)		85-89
Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано чотири вимоги)		80-84
Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано п'ять вимог)		75-79
Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано сім вимог)		70-74

Дескриптори НРК	Вимоги до знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності	Показник оцінки
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано дев'ять вимог)	65-69
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано 10 вимог)	60-64
	Рівень комунікації незадовільний	<60
<i>Автономність та відповідальність</i>		
- відповідальність за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку команди; - здатність до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним	Відмінне володіння компетенціями: - використання принципів та методів організації діяльності команди; - ефективний розподіл повноважень в структурі команди; - підтримка рівноважених стосунків з членами команди (відповідальність за взаємовідносини); - стресовитривалість; - саморегуляція; - трудова активність в екстремальних ситуаціях; - рівень особистого ставлення до справи; - володіння всіма видами навчальної діяльності; - ступінь володіння фундаментальними знаннями; належний рівень сформованості загальнонавчальних умінь і навичок	95-100
	Упевнене володіння компетенціями автономності та відповідальності з незначними хибками	90-94
	Добре володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано дві вимоги)	85-89
	Добре володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано три вимоги)	80-84
	Добре володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано чотири вимоги)	75-79
	Задовільне володіння компетенціями	70-74

Дескриптори НРК	Вимоги до знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності	Показник оцінки
	автономності та відповідальності (не реалізовано п'ять вимог)	
	Задовільне володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано шість вимог)	65-69
	Задовільне володіння компетенціями автономності та відповідальності (рівень фрагментарний)	60-64
	Рівень автономності та відповідальності незадовільний	<60

7 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бойко, В.В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и на других / В.В. Бойко. – М. :Информационно-издательский дом «Филинь», 1996. 472 с.
2. Бралатан, В.П. Професійна етика / Бралатан В.П., Гуцаленко Л.В., Зdirко Н.Г. К.: Центр учбової літератури, 2011. 252с.
3. Василенко, А. В. Формування податкової культури в Україні. Економічний вісник університету: зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Гр. Сковороди, 2011. 17/1.
4. Василецький, В. А. Етика ведення бізнесу в сучасних умовах господарювання. Економічні науки/ Маркетинг та менеджмент. URL: http://www.rusnauka.com/11._NPRT_2007/Economics/21905.doc.htm (дата звернення: 15.03.2021).
5. Воїнова, Т., Павленко, О. Деякі питання формування податкової культури в сучасних умовах. Вісник податкової служби України. 2000. № 37. С. 55–59.
6. Выготский, Л. С. Психология развития. Избранные работы / Л. С. Выготский. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. 281 с. – URL: <https://urait.ru/bcode/437740> (дата звернення: 10.07.2021р.).
7. Джелалі, В. О. Психологія вирішення конфліктів : навч. посібник / В.О. Джелалі. Харків-Київ : Р.И.Ф., 2006. 320 с.

8. Жураковська, І. В. Професійна етика бухгалтера і аудитора. Конспект лекцій для студентів спеціальності «Облік і аудит» денної і заочної форм навчання. Луцьк : ЛНТУ, 2012. 113
9. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII (зі змінами та доповненнями). https://lexinform.com.ua/wp-content/uploads/2018/09/Code-of-Ethics_ukr.pdf
10. Замула, І. В., Левківська О. Я. Професійна етика бухгалтера та аудитора. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/54306/53257> (дата звернення: 15.03.2021).
11. Іванов, Ю. Б., Бережна Ю. В. Сутність та ключові аспекти податкової культури як чинника національної економічної безпеки. Стан і проблеми оподаткування в умовах світової фінансової кризи: матеріали ІХ Міжнар. наук.практ. конф. Донецьк, 2009. С. 34–37.
12. Карпінський, Б.А. Удосконалення взаємин податкової служби з платниками податків. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 2 (68). С. 128–136.
13. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/kodex_et.pdf
14. Котусенко, В. Що таке етика бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/strategy/str026.html> (дата звернення: 15.03.2021).
15. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики / Пер. з англ. О. В. Селезньов, О. Л. Ольховікова, О. В. Гик, 28 Т. Ц. Шарашидзе, Л. Й. Юрківська, С. О. Куліков. Київ : ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2006. 1152 с.
16. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Ч. 1. / Переклад з англ. / Гол. редактор І. І. Нестеренко. К. : Міжнародна федерація бухгалтерів; Аудиторська палата України, 2017. 1142 с.
17. Палеха, Ю.І. Етика ділових відносин : навч. посібник /Палеха Ю.І. К.: Кондор,2008. 356 с.
18. Пиз,А. Язык телодвижений: Как читать мысли других по их жестам. СПб. : Изд. дом “Рутенберг”, 2000. 272 с.
19. Погорелова, Т. О., Боброва К. Д. Забезпечення етичної поведінки на українських підприємствах. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний 13 інститут»: зб.

- наук. пр. Серія «Економічні науки». Харків : НТУ «ХП». 2018. №47(1323). С. 106-109.
20. Прибутько, П.С. Конфліктологія : навч. посібник : рекомендовано МОН / П.С. Прибутько. Київ: КНТ, 2010. 136 с.
21. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. станом на 06.03.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 15.03.2021).
22. Професійна етика бухгалтера і аудитора. Конспект лекцій для студентів спеціальності «Облік і аудит» денної і заочної форм навчання / І.В.Жураковська. Луцьк: ЛНТУ, 2012. 113 с.
23. Професійний самоменеджмент особистості [Текст] / монографія /Жанна Вірна, Оксана Фенина. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 212 с.
24. Рубинштейн, С. Л. Основы общей психологии /С.Л. Рубинштейн.СПб. Питер, 2002.720 с.
25. Салова Н. А. Професійна етика аудитора: фундаментальні принципи. Аудитор України. 2015. № 6 (235). С. 14-19.
26. Соскін О. І. Етика ведення бізнесу: міжнародні стандарти і українські реалії. URL: <http://soskin.info/news/80.html> (дата звернення: 15.03.2021)
27. Турчин, Л. Є. Сутність поняття «довіра» як економічної категорії //Ефективна економіка. №5. 2012.
28. Фишер Р. Переговоры без поражения. Гарвардский метод: пер. с англ. / Р. Фишер, У. Юри, Б. Паттон. – М.: Эксмо, 2006. – 320 с.
29. Халперн, Д. Психология критического мышления /Д. Халперн; пер. с англ. Н. Мальгиной, С. Рысева, Л. Царук. – СПб: Питер, 2000. – 512 с.
30. Южин, В.И. Полная энциклопедия этикета /Южин В.И.–М.: РИПОЛ классик, 2000. 512с.